

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Sžsk/4/2016
Identifikačné číslo spisu: 4015201068
Dátum vydania rozhodnutia: 28.03.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Zdenka Reisenauerová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:4015201068.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky, v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Zdenky Reisenauerovej a členov senátu JUDr. Violy Takáčovej, PhD. a JUDr. Eriky Čanádyovej, v právnej veci žalobcu: Ing. T. A., nar. XX.XX.XXXX, XXX XX Z. B. XXX, zastúpený JUDr. Mariánom Ďurinom, advokátom, so sídlom Advokátskej kancelárie Sibírska 4, Bratislava, proti žalovanému: Sociálna poisťovňa, ústredie, 28. augusta 8 a 10, 813 63 Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovaného č. 53014-2/2015-BA zo dňa 06.10.2015, o kasačnej sťažnosti (odvolaní) žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Nitre č. k. 15S/38/2015-63 zo dňa 28. júna 2016, jednohlasne takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Nitre
č.k. 15S/38/2015-63 zo dňa 28. júna 201 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d'alšie konanie.

Odôvodnenie

I.
Rozhodnutie krajského súdu

Krajský súd v Nitre rozsudkom č.k. 15S/38/2015-63 zo dňa 28. júna 2016 rozhodnutie žalovaného č. 53014-2/2015-BA zo dňa 06.10.2015 a rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočky Topoľčany č. 7298/2015-TO-DvN zo dňa 12.08.2015 podľa § 250j ods. 2 písm. d/ Občianskeho súdneho poriadku zrušil a vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie. Žalobcovi náhradu trov konania nepriznal.

Z administratívneho spisu žalovaného krajský súd zistil, že rozhodnutím Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín č. k. A/2012/33681-OIPSS zo dňa 31.01.2012 bol žalobca zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie dňom 31.01.2012. Dňa 14.02.2012 žalobca požiadal Sociálnu poisťovňu, pobočka Trenčín o dávku v nezamestnanosti. Sociálna poisťovňa, pobočka Trenčín, rozhodnutím č. 17323-2/2012-TN/D zo dňa 28.02.2012 priznala žalobcovi nárok na dávku v nezamestnanosti vo výške 50% denného vymeriavacieho základu 40,6235 eura od 31.01.2012 na obdobie šiestich mesiacov. Za obdobie od 31.01.2012 do 30.07.2012

bola žalobcovi vyplatená dávka v nezamestnanosti v celkovej sume 3 697,10 eura. Dňa 28.06.2013 žalobca požiadal Sociálnu poisťovňu o starobný dôchodok, ktorý mu bol priznaný späť ku dňu 28.06.2010. Sociálna poisťovňa, ústredie dňa 17.02.2014 zúčtovala sumy priznaného starobného dôchodku vo výške 1 476,35 eura s dávkami v nezamestnanosti vyplatenými za obdobie od 31.01.2012 do 30.07.2012. Listom zo dňa 04.03.2014 žalobca požiadal Sociálnu poisťovňu, pobočka Trenčín, o vrátenie zúčtovanej sumy 1 476,35 eura. Listom zo dňa 10.03.2014 pod č. 3291/2014-TN-DvN Sociálna poisťovňa, pobočka Trenčín, vyzvala žalobcu na zaplatenie zvyšnej časti neprávom vyplatenej dávky v nezamestnanosti v sume 2 220,75 eura, a to do 15 dní odo dňa jej doručenia, avšak neúspešne. Rozhodnutím č. 4495/2014-TN-DvN zo dňa 15.04.2015 Sociálna poisťovňa, pobočka Trenčín, uložila žalobcovi povinnosť, aby v súlade s § 236 ods. 1 písm. b/ zákona o sociálnom poistení vrátil časť dávky v nezamestnanosti za obdobie od 31.01.2012 do 30.07.2012 v sume 2 220,75 eura. Proti tomuto rozhodnutiu podal žalobca v zákonom stanovenej lehote odvolanie. Sociálna poisťovňa, ústredie, ako odvolací orgán rozhodnutím č. 35646-10/2014-BA zo dňa 22.12.2014 napadnuté rozhodnutie zrušila a vec vrátila Sociálnej poisťovni, pobočka Trenčín, na nové prejednanie a rozhodnutie. Z odôvodnenia vydaného rozhodnutia je zrejmé, že sa nepodarilo jednoznačným spôsobom preukázať naplnenie predpokladov pre uplatnenie zodpovednosti podľa § 236 ods. 1 písm. b/ zákona o sociálnom poistení voči žalobcovi ako príjemcovi dávky v nezamestnanosti. Odvolací orgán ďalej konštatoval, že zákon o sociálnom poistení nepripúšťa súbežné poberanie dávky v nezamestnanosti aj starobného dôchodku za ten istý čas, avšak tento fakt vždy neumožňuje prístup k vymáhaniu vzniknutého preplatku na dávke v nezamestnanosti podľa § 236 ods. 1 písm. b/ zákona o sociálnom poistení. Nakoľko znenie uvedeného ustanovenia neumožňuje jeho jednoznačnú aplikáciu, odvolací orgán rozhodol tak, ako to bolo uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia. Uvedené rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť dňa 31.12.2014. Dňa 23.03.2015 bolo Sociálnej poisťovni, pobočka Trenčín, doručené rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín č. k. TN 1/OSAP/ZAM/2014/24900-004 zo dňa 17.10.2014, právoplatného dňom 14.11.2014, ktorým Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín rozhodol tak, že žalobcu nezaradil do evidencie uchádzačov o zamestnanie a zároveň zrušil pôvodné rozhodnutie č. k. A/2012/33681-OIPSS zo dňa 31.01.2012 o zaradení do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Predmetné rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť dňa 14.02.2012. Rozhodnutím Sociálnej poisťovne, pobočka Trenčín, č. 4473/2015-TN-DvN zo dňa 14.05.2015 bolo zastavené konanie vo veci povinnosti žalobcu vrátiť dávku v nezamestnanosti alebo jej časť. V odôvodnení vydaného rozhodnutia bolo citované ustanovenie § 194 ods. 1 písm. a/ až c/ zákona o sociálnom poistení, ako aj zrušujúce rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredie, ktorá po preskúmaní veci dospela k záveru, že sa nepodarilo jednoznačným spôsobom preukázať naplnenie predpokladov na uplatnenie zodpovednosti podľa § 236 ods. 1 písm. b/ zákona o sociálnom poistení voči príjemcovi dávky v nezamestnanosti. Listom zo dňa 29.06.2015 vyzvala Sociálna poisťovňa, pobočka Topoľčany, žalobcu na vrátenie zvyšnej časti neprávom vyplatenej dávky v nezamestnanosti v sume 2 220,75 eura, avšak opäť neúspešne, preto dňa 12.08.2015 vydala rozhodnutie č. 7298/2015-TO-DvN, ktorým uložila žalobcovi povinnosť vrátiť časť dávky v nezamestnanosti za obdobie od 31.01.2012 do 30.07.2012 v sume 2 220,75 eura. Z odôvodnenia vydaného rozhodnutia vyplýva, že podmienkou poskytovania dávky v nezamestnanosti je zaradenie do evidencie uchádzačov, ktoré patrí do kompetencie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny a Sociálna poisťovňa je viazaná ich rozhodnutím. Tým, že žalobca rozhodnutím č. k. TN1/OSAP/ZAM/201424900-004 zo dňa 17.10.2014 nebol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie, dávka v nezamestnanosti za obdobie od 31.01.2012 od 30.07.2012 sa stala neprávom vyplatenou dávkou v celkovej výške 3 697,10 eura. Za toto obdobie bola zúčtovaná časť vyplatenej dávky v nezamestnanosti vo výške 1 476,35 eura so sumou starobného dôchodku, pričom zostatok neprávom vyplatenej dávky v nezamestnanosti vo výške 2 220,75 eura je žalobca povinný vrátiť Sociálnej poisťovni, pobočka Topoľčany. Zákonné ustanovenie, podľa ktorého by sa tak malo stať, bolo citované ustanovenie § 236 ods. 1 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Proti tomuto rozhodnutiu podal žalobca v zákonom stanovenej lehote odvolanie. Žalovaný ako odvolací orgán preskúmal spisový materiál vo veci povinnosti žalobcu vrátiť dávku v nezamestnanosti a zistil, že nakoľko žalobca nebol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie rozhodnutím Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín č.k. TN1/OSAP/ZAM/2014/24900-004 zo dňa 17.10.2014, nárok na dávku v nezamestnanosti mu nevznikol, preto podané odvolanie zamietol. V odôvodnení vydaného rozhodnutia konštatoval, že podmienky vzniku a zániku sociálneho poistenia, vrátane podmienok zániku

nároku na dávku v nezamestnanosti sú striktne stanovené zákonom o sociálnom poistení, ktorý neobsahuje ustanovenia o odstránení tvrdosti zákona a neumožňuje Sociálnej poisťovni povoliť výnimky zo zákonných podmienok vo veci povinnosti vrátiť dávku v nezamestnanosti ani prihliadať na sociálnu a finančnú situáciu žiadateľa o dávku v nezamestnanosti. Zákonné ustanovenie, podľa ktorého vznikla žalobcovi povinnosť vrátiť dávku alebo jej časť, bolo citované ustanovenie § 236 ods. 1 písm. b/ a § 112 ods. 4 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení.

Krajský súd zákonnosť preskúmaného rozhodnutia žalovaného správneho orgánu preskúmal v intenciách ustanovení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“ alebo „zákon č. 461/2003 Z. z.“) citujúc právnu úpravu ustanovenú v § 104 ods. 1, 7, v spojení s ust. § 105 ods. 1, 2, s § 112 ods. 4, s § 236 ods. 1 tohto zákona, postupom v zmysle právnej úpravy ustanovenej v druhej hlave piatej časti Občianskeho súdneho poriadku, upravujúcej rozhodovanie o žalobách proti rozhodnutiam a postupu správnych orgánov a dospel k záveru o dôvodnosti žaloby.

Krajský súd poukázal na to, že Sociálna poisťovňa, pobočka Topoľčany, v odôvodnení prvostupňového rozhodnutia č. 7298/2015-TO-DvN zo dňa 12.08.2015 konštatuje, že podmienkou poskytovania dávky v nezamestnanosti je zaradenie do evidencie uchádzačov, ktoré patrí do kompetencie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny a Sociálna poisťovňa je týmto rozhodnutím viazaná. Tým, že žalobca rozhodnutím Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín č. k. TN1/OSAP/ZAM/201424900-004 zo dňa 17.10.2014 nebol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie, dávka v nezamestnanosti za obdobie od 31.01.2012 od 30.07.2012 sa stala neprávom vyplatenou dávkou v celkovej výške 3 697,10 eura. Za toto obdobie bola zúčtovaná časť vyplatenej dávky v nezamestnanosti vo výške 1 476,35 eura so sumou starobného dôchodku, pričom zostatok neprávom vyplatenej dávky v nezamestnanosti vo výške 2 220,75 eura je žalobca povinný vrátiť Sociálnej poisťovni, pobočka Topoľčany. Zákonné ustanovenie, podľa ktorého by sa tak malo stať, bolo ustanovenie § 236 ods. 1 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, v zmysle ktorého príjemca dávky je povinný vrátiť dávku alebo jej časť odo dňa, od ktorého mu nepatrila alebo nepatrila v poskytovanej sume, ak prijímal dávku alebo jej časť, hoci vedel alebo musel z okolností predpokladať, že sa vyplatila neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrila. Uvedené ustanovenie predpokladá, že žalobca vedel alebo z okolností musel predpokladať, že mu dávka v nezamestnanosti priznaná rozhodnutím Sociálnej poisťovne, pobočka Trenčín, č. 17323-2/2012-TN/D zo dňa 28.02.2012 za obdobie od 31.01.2012 do 30.07.2012 bola vyplatená neprávom alebo vo vyššej sume, ako mu patrila.

Krajský súd dal do pozornosti, že preukázanie uvedenej skutočnosti zaťažuje správny orgán a z časového hľadiska je rozhodujúce obdobie od 31.01.2012 do 30.07.2012. Konštatoval, že v tomto čase žalobca nielenže nemohol vedieť, ale ani predpokladať, že dňa 28.06.2013 požiada Sociálnu poisťovňu o starobný dôchodok a že mu tento bude priznaný späť ku dňu 28.06.2010. Rovnako nemohol vedieť a ani z okolností predpokladať, že ho Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín svojím rozhodnutím č.k. TN 1/OSAP/ZAM/2014/24900-004 zo dňa 17.10.2014 nezaradí do evidencie uchádzačov o zamestnanie a zároveň zruší svoje pôvodné rozhodnutie č. k. A/2012/33681-OIPSS zo dňa 31.01.2012, ktorým ho do evidencie uchádzačov o zamestnanie zaradil a na základe ktorého mu boli dávky v nezamestnanosti následne vyplácané. Len subjektívna vedomosť žalobcu o vyššie uvedených skutočnostiach zakladá jeho povinnosť neoprávnene vyplatenú dávku vrátiť.

Podľa názoru krajského súdu prvostupňový správny orgán sa v odôvodnení svojho rozhodnutia týmto predpokladom vôbec nezaoberal, pričom svoje rozhodnutie založil len na konštatovaní, že nezaradením žalobcu do evidencie uchádzačov o zamestnanie sa dávka v nezamestnanosti za obdobie od 31.01.2012 do 30.07.2012 vo výške 3 697,10 eura stala neprávom vyplatenou, majú za to, že pre účely citovaného § 236 ods. 1 písm. b/ zákona o sociálnom poistení právne irelevantné. Ďalej krajský súd uviedol, že odvolanie podané žalobcom proti prvostupňovému rozhodnutiu žalovaný ako druhostupňový správny orgán zamietol rozhodnutím č. 53014-2/2015-BA zo dňa 06.10.2015 len všeobecným poukázaním na to, že podmienky vzniku a zániku sociálneho poistenia, vrátane podmienok zániku nároku na dávku v nezamestnanosti sú striktne stanovené zákonom o sociálnom poistení, ktorý neobsahuje ustanovenia o

odstránení tvrdosti zákona a neumožňuje Sociálnej poisťovni povoliť výnimky zo zákonných podmienok vo veci povinnosti vrátiť dávku v nezamestnanosti ani prihliadať na sociálnu a finančnú situáciu žiadateľa o dávku v nezamestnanosti. V jeho odôvodnení, rovnako ako v odôvodnení prvostupňového správneho orgánu úplne absentujú skutočnosti, na základe ktorých by mali správne orgány preukázané naplnenie predpokladov na uplatnenie zodpovednosti voči žalobcovi ako príjemcovi dávky v nezamestnanosti podľa citovaného § 236 ods. 1 písm. b/ zákona o sociálnom poistení.

Krajský súd dospel k záveru, že vyššie uvedené nedostatky majú za následok nepreskúmatelnosť napadnutých rozhodnutí pre nedostatok dôvodov v nich uvedených, a preto ich podľa § 250j ods. 2 písm. d/ OSP zrušil a vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie.

O náhrade trov konania krajský súd rozhodol podľa § 250k ods. 1 veta prvá OSP. Žalobcovi náhradu trov konania nepriznal, napriek tomu, že mal v konaní úspech, z ktorého dôvodu mu proti žalovanému vzniklo právo na náhradu trov konania. keďže si v konaní žiadne trovy neuplatnil

II.

Kasačná sťažnosť žalovaného

Proti uvedenému rozsudku krajského súdu podal v zákonnej lehote žalovaný kasačnú sťažnosť. Navrhoval, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnutý rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

V dôvodoch kasačnej sťažnosti namietal, že krajský súd nesprávne vec skutkovo a právne posúdil. Poukazom na právnu úpravu ustanovenú v § 19 ods. 3 písm. b/ v spojení s § 104 ods. 1, s § 105 ods. 2, s § 112 ods. 9 a s § 236 ods. 1 písm. b/ zákona č. 461/2003 Z.z. uviedol, že sa nestotožňuje s argumentáciou Krajského súdu v Nitre a zastáva názor, že skutkovú a právnu situáciu žalobcu zmenilo rozhodnutie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín č. TN 1/OSAP/ZAM/2014/24900-004, zo dňa 17. októbra 2014, ktoré nadobudlo právoplatnosť dňa 14. novembra 2014, o spätnom nezaradení žalobcu do evidencie uchádzačov o zamestnanie z dôvodu spätného priznania starobného dôchodku (v zmysle § 34 ods. 14 písm. e/ zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov), a to tak, že skôr priznaný nárok na dávku v nezamestnanosti zanikol z dôvodu vzniku tejto skutočnosti. Povinnosť žalobcu vrátiť dávku v nezamestnanosti v tomto prípade vznikla až dňom nadobudnutia subjektívnej vedomosti o tom, že dávka v nezamestnanosti sa vyplatila neprávom, t. j. až dňom právoplatnosti rozhodnutia Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín o spätnom nezaradení žalobcu do evidencie uchádzačov o zamestnanie dňa 14. novembra 2014.

Žalovaný ďalej uviedol, že z uvedeného vyplýva, že žalobca nesplnil jednu zo základných podmienok nároku na dávku v nezamestnanosti zakotvenú v § 104 ods. 1 zákona, ktorou je zaradenie do evidencie uchádzačov o zamestnanie, a preto mu nevznikol nárok na dávku v nezamestnanosti. Z tohto dôvodu dávka v nezamestnanosti, ktorá mu bola vyplatená na základe rozhodnutia Sociálnej poisťovne, pobočka Trenčín, č. 17323-2/2012-TN/D, zo dňa 28. februára 2012, bola vyplatená neprávom, a preto je žalobca povinný ju vrátiť. Žalobca vedel z Poučenia žiadateľa o dávku (bod 17), ktoré dňa 31. januára 2012 vlastnoručne podpísal, že dávka v nezamestnanosti mu nebude patriť za obdobie, počas ktorého nie je vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie. Dávka v nezamestnanosti vyplatená za toto obdobie tak stratila svoj zákonný podklad.

Žalovaný vyslovil názor, že rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočka Topoľčany, č. 7298/2015-TO-DvN, zo dňa 12. augusta 2015, ktorým bola žalobcovi uložená povinnosť vrátiť časť dávky v nezamestnanosti za obdobie od 31. januára 2012 do 30. júla 2012 v celkovej sume 2 220,75 eur, ako aj druhostupňové rozhodnutie č. 53014-2/2015-BA zo dňa 6. októbra 2015, sú vecne správne a zákonné. Poukázal na právnu argumentáciu uvedenú v týchto rozhodnutiach, ako aj vo vyjadrení k žalobe č. 20070-8/2016-BA, zo dňa 1. februára 2016.

Žalovaný zdôraznil, že žalobca dňa 19. októbra 2015 podal Sociálnej poisťovni Topoľčany žiadosť o splátkový kalendár, na základe ktorej Sociálna poisťovňa, pobočka Topoľčany, vydala rozhodnutie č.

9513/2015-TO-DvN, zo dňa 27. októbra 2015, ktorým podľa § 237a ods. 1 zákona žalobcovi povolila splátky dlžnej sumy dávky v nezamestnanosti vo výške 2 220,75 eur po dobu 18 mesiacov. Z predloženého spisového materiálu, ako aj z prílohy kasačnej sťažnosti, je zrejmé, že žalobca uhradil jedenásť splátok dlžnej sumy v súlade s uvedeným rozhodnutím. Sociálna poisťovňa, ústredie, mala za to, že týmto úkonom uznal svoj dlh voči Sociálnej poisťovni.

Žalovaný dal do pozornosti, že dňa 9. novembra 2015 bolo Sociálnej poisťovni, ústredie, doručené dožiadanie, ktorým Krajská prokuratúra Bratislava požiadala o zapožičanie kompletného, na vec sa vzťahujúceho spisového materiálu. Listom č. 53014-4/2015-BA, zo dňa 11. novembra 2015, bol Krajskej prokuratúre Bratislava zaslaný požadovaný spisový materiál. V danej veci nebol v zmysle listu Krajskej prokuratúry Bratislava č. k. Kd 745/15/1100-9, zo dňa 3. februára 2016, daný dôvod na prijatie niektorého z prokurátorských opatrení, a preto bol podnet žalobcu vybavený odložením, nakoľko nebolo zistené porušenie zákonov alebo ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov.

Záverom žalovaný odkázal na právoplatný rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 10Sžso/2/2015, zo dňa 3. februára 2016, vydaný v obdobnej veci.

III.

Vyjadrenie žalobcu ku kasačnej sťažnosti žalovaného

Žalobca vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti žalovaného uviedol, že sa nestotožňuje s predloženými dôkazmi a argumentáciou žalovaného. Tvrdil, že rozhodnutie žalovaného vychádzalo z nesprávneho právneho posúdenia veci a z nesprávnej právnej aplikácie § 236 ods. 1 zákona o sociálnom poistení. Navrhoval napadnutý rozsudok Krajského súdu v Nitre potvrdiť.

K veci samej uviedol, že starobný dôchodok nevylákal a žalovaný nepreukázal žiadny dôvod, pre ktorý by mal vrátiť dávku v nezamestnanosti. K súbehu poberania dávok nedošlo. Žalovaný nepreukázal, že žalobca zavinil neoprávnenú výplatu dávky alebo, že vedome poberal dávku v čase, za ktorý mu nepatriła. Ak by žalovaný toto preukázal, len vtedy by bolo žalobcovi možné uložiť povinnosť vrátiť preplatok na tejto dávke podľa § 236 ods. 1 zákona o sociálnom poistení. Teda len vtedy, ak by žalobcovi po doručení rozhodnutia o priznaní starobného dôchodku, bola dávka v nezamestnanosti i ďalej vyplácaná, bolo možné po tomto čase vyvodzovať to, že žalobca vedel, že dávka je vyplácaná neprávom.

Žalobca vyslovil názor, že poučenie, ktoré i podpísal, a na ktoré sa žalovaný odvoláva a ktoré hovorí o jeho povinnosti vrátiť neprávom vyplatenú dávku, sa dá uplatniť len v prípade, ak by v čase poberania dávky v nezamestnanosti poberal súčasne obe dávky, t. j. aj starobný dôchodok, čo však v tomto prípade splnené nebolo. K argumentácii žalovaného, v ktorej poukazuje na rozsudok Krajského súdu Žilina, potvrdený Najvyšším súdom Slovenskej republiky, žalobca uviedol, že v zmysle ustálenej judikatúry súdov SR sa sudy neriadia precedensmi a každý prípad je individuálny a súd rozhoduje po zvážení všetkých okolností nezávisle tak, ako v prípade žalobcu. Rozsudky i uvádzané žalovaným sa týkajú konkrétne Ing. V. V. a riešenie preplatku dávky v nezamestnanosti. Uvádzaný prípad však nie je totožný, nakoľko v ňom žalovaný neuskutočnil zúčtovanie (§ 112 ods. 9 zákona č. 461/2003 Z. z.) a riešil celú vyplatenú dávku ako preplatok a súd neposudzoval zavinenie žalovaného, ktorý postupoval v rozpore so zákonom.

Záverom žalobca poukázal na to, že existujú aj rozhodnutia súdov SR, ktoré majú iný názor ako v prípade menovaného Ing. V., napr. rozsudok Najvyššieho súdu SR č. k. 7Sžso/1/2009 z 25.02.2010, alebo rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 6S/153/2014 z 15.01.2016. Voči týmto rozhodnutiam súdov žalovaný nenamietal. Uviedol, že existuje aj niekoľko protestov Krajskej prokuratúry Bratislava, na základe ktorých žalovaný zrušil svoje rozhodnutia, ktorými pôvodne potvrdil správnosť rozhodnutí svojich pobočiek vo veci vrátenia dávky v nezamestnanosti.

IV.

Konanie pred odvolacím súdom

Dňom 1. júla 2016 nadobudol účinnosť zákon č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok (ďalej len S.s.p.) upravujúci v zmysle § 1 a) právomoc a príslušnosť správneho súdu konajúceho a rozhodujúceho v správnom súdnictve, b) konanie a postup správneho súdu, účastníkov konania a ďalších osôb v správnom súdnictve.

Podľa § 492 ods. 2, 3 S.s.p. odvolacie konanie podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov.

Lehoty na podanie odvolania, ktoré začali plynúť pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, plynú podľa doterajších predpisov a ich právne účinky zostávajú zachované.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (§ 10 ods. 2 O.s.p. v spojení s § 492 ods. 2 zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok - ďalej len S.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo v medziach podaného odvolania (kasačnej sťažnosti) žalovaného (§ 246c ods. 1 prvá veta O.s.p. a § 212 ods. 1 O.s.p. a § 492 ods. 2 S.s.p.), odvolanie prejednal bez nariadenia odvolacieho pojednávania (§ 250ja ods. 2 O.s.p., § 492 ods. 2 S.s.p.), keď deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený minimálne 5 dní vopred na úradnej tabuli a na internetovej stránke Najvyššieho súdu Slovenskej republiky www.nsud.sk (§ 156 ods. 1 a ods. 3 O.s.p. v spojení s § 246c ods. 1 veta prvá a § 211 ods. 2 O.s.p. a s § 492 ods. 1 S.s.p.) a dospel k záveru, že odvolanie je dôvodné.

Predmetom odvolacieho konania v danej veci bol rozsudok krajského súdu, ktorým krajský súd podľa § 250j ods. 2 písm. d/ O.s.p. rozhodnutie žalovaného č. 53014-2/2015-BA zo dňa 06.10.2015 a rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočky Topoľčany, č. 7298/2015-TO-DvN zo dňa 12.08.2015 zrušil a vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie..

Odvolací súd preskúmal rozsudok súdu prvého stupňa ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, pričom v rámci odvolacieho konania skúmal aj napadnuté rozhodnutie žalovaného v spojení s prvostupňovým rozhodnutím a konanie im predchádzajúce, najmä z toho pohľadu, či sa súd prvého stupňa vysporiadal so zásadnými námietkami uvedenými v žalobe žalobcu a z takto vymedzeného rozsahu, či správne posúdil zákonnosť a správnosť preskúmaného rozhodnutia napadnutého žalobou.

Predmetom preskúmaného konania v danej veci bolo rozhodnutie žalovaného správneho orgánu č. 53014-2/2015-BA zo dňa 06.10.2015, ktorým žalovaný podľa § 218 ods. 2 zákona o sociálnom poistení zamietol odvolanie žalobcu a potvrdil rozhodnutie Sociálnej poisťovne, pobočky Topoľčany, č. 7298/2015-TO-DvN zo dňa 12.08.2015.

Sociálna poisťovňa, pobočka Topoľčany, rozhodnutím č. 7298/2015-TO-DvN zo dňa 12.08.2015 podľa § 236 ods. 1 písm. b/ zákona o sociálnom poistení zaviazala žalobcu k povinnosti v lehote troch dní od právoplatnosti rozhodnutia vrátiť dávku v nezamestnanosti za obdobie od 31. januára 2012 do 30. júla 2012 v celkovej sume 2 220,75 eur.

V procese posudzovania zákonnosti napadnutého rozsudku súdu prvého stupňa odvolací súd vychádzal zo skutkových zistení vyplývajúcich z administratívneho spisu, na ktoré poukázal už súd prvého stupňa v odôvodnení napadnutého rozsudku, z ktorých dôvodov ich neopakuje a súčasne na ne poukazuje.

Najvyšší súd predovšetkým upriamuje pozornosť na to, že súd v procese súdneho prieskumu podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku nie je súdom skutkovým. Jeho úlohou pri preskúmaní zákonnosti rozhodnutia a postupu správneho orgánu podľa piatej časti druhej hlavy Občianskeho súdneho poriadku (upravujúcej rozhodovanie o žalobách proti rozhodnutiam a postupom správnych

orgánov (§§ 247 a nasl. O.s.p.) je posudzovať, či správny orgán príslušný na konanie si zadovážil dostatok skutkových podkladov pre vydanie rozhodnutia, či zistil vo veci skutočný stav, či konal v súčinnosti s účastníkom konania, či rozhodnutie bolo vydané v súlade so zákonmi a inými právnymi predpismi, teda či rozhodnutie správneho orgánu bolo vydané v súlade s hmotnoprávnymi ako aj s procesnoprávnymi predpismi.

Podľa ustanovení tejto hlavy sa postupuje v prípadoch, v ktorých fyzická alebo právnická osoba tvrdí, že bola na svojich právach ukrátená rozhodnutím a postupom správneho orgánu, a žiada, aby súd preskúmal zákonnosť tohto rozhodnutia a postupu. Pri rozhodnutí správneho orgánu vydaného v správnom konaní je predpokladom postupu podľa tejto hlavy, aby išlo o rozhodnutie, ktoré po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov, ktoré sa preň pripúšťajú, nadobudlo právoplatnosť. Predmetom preskúmania môže byť za podmienok ustanovených v odsekoch 1 a 2 aj rozhodnutie, proti ktorému zákon nepripúšťa opravný prostriedok, ak sa stalo právoplatným. (§ 247 ods. 2, 3 O.s.p.).

Súdny prieskum zákonnosti rozhodnutia žalovaného správneho orgánu je určený rozsahom dôvodov uvedených v žalobe, ktorými žalobca namieta nezákonnosť rozhodnutia správneho orgánu, tvrdiac, že nezákonným rozhodnutím správneho orgánu a postupom mu predchádzajúcim bol ukrátený na svojich hmotnoprávných alebo procesnoprávných právach. Zákonnosť rozhodnutia správneho orgánu je podmienená zákonnosťou postupu správneho orgánu predchádzajúcemu vydaniu napadnutého rozhodnutia.

Pri preskúvaní zákonnosti rozhodnutia je pre súd rozhodujúci skutkový stav, ktorý tu bol v čase vydania napadnutého rozhodnutia. Súd môže vykonať dôkazy nevyhnutné na preskúvanie napadnutého rozhodnutia (§ 250i ods. 1 O.s.p.).

V rámci správneho prieskumu súd skúma aj procesné pochybenia správneho orgánu namietané v žalobe, či uvedené procesné pochybenie správneho orgánu je takou vadou konania pred správnym orgánom, ktorá mohla mať vplyv na zákonnosť napadnutého rozhodnutia (§ 250i ods. 3 O.s.p.).

Správny súd pri preskúvaní zákonnosti rozhodnutia a postupu správneho orgánu v konkrétnej veci sa zásadne obmedzí na otázku, či vykonané dôkazy, z ktorých správny orgán vychádzal, nie sú pochybné najmä s ohľadom na prameň, z ktorých pochádzajú, alebo pre porušenie niektorej procesnej zásady správneho konania, a ďalej na otázku, či vykonané dôkazy logicky robia vôbec možným skutkový záver, ku ktorému správny orgán dospel. Správny súd pri preskúvaní zákonnosti rozhodnutia a postupu správneho orgánu posudzuje, či správny orgán aplikoval na predmetnú právnu vec relevantný právny predpis. Zákonnosť postupu správny súd skúma na základe rovnakých kritérií ako zákonnosť rozhodnutí.

V.

Právne posúdenie odvolacím súdom

Podľa čl. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.

Podľa čl. 2 ods. 2 ústavy štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

V zmysle čl. 1 ods. 1 prvá veta ústavy je Slovenská republika zvrchovaný, demokratický a právny štát. Základnou premisou materiálneho právneho štátu prezentuje všeobecná záväznosť práva pre všetkých. To znamená, že štátne orgány, orgány územnej samosprávy, ako aj každý jednotlivец musí konať tak, ako určuje právny poriadok. Základom interpretácie a aplikácie čl. 1 ods. 1 je zabezpečenie materiálneho a nie formálneho právneho štátu. Ústavný súd SR princíp materiálneho právneho štátu prezentoval v právnom názore: „V právnom štáte, v ktorom sú ako neoddeliteľné súčasťou okrem iných stelesnené princípy, ako sú právna istota a spravodlivosť (princíp materiálneho právneho štátu), čo možno

spoľahlivo vyvodíť z čl. 1 ústavy, sa osobitný dôraz kladie na ochranu tých práv, ktoré sú predmetom jej úpravy. Povinnosťou všetkých štátnych orgánov je zabezpečiť reálnu možnosť ich uplatnenia tými subjektmi, ktorými boli priznané“ (ÚS 17/1999, Nález z 22. septembra 1999. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 1999, s. 365; zhodne I.ÚS 44/1999, Nález z 13. októbra 1999. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 1999, s. 382, I.ÚS 10/98)“ (I.ÚS 54/02. Nález z 13. novembra 2002. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu SR 2002 - II. polrok, s. 750).

Z uvedeného vyplýva, že pre zabezpečenie materiálneho právneho štátu je povinnosťou mocenských orgánov štátu konať a rozhodovať v súlade so zákonom v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy.

Podľa čl. 152 ods. 4 ústavy výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.

Z uvedeného článku ústavy vyplýva, že výklad a uplatňovanie všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s ústavou. Vplyvom ústavy dochádza k vsunutiu jej obsahovo-hodnotových vlastností do všeobecných pojmov zákona tak, aby bol zabezpečený ústavne konformný výklad. Požiadavka na ústavne konformnú aplikáciu a výklad zákona je súčasťou zákonnosti rozhodnutia ako individuálneho správneho aktu. Práve tu je ťažisko činnosti správneho súdnictva, pretože dikcia zákona nemôže byť interpretovaná izolovane, mimo zmyslu a účelu zákona, cieľa právnej regulácie, ktorý zákon sleduje. Orgány štátu realizujú svoju rozhodovaciu právomoc sú pri výkone svojej moci povinné postupovať v zmysle čl. 2 ods. 2 ústavy, s prihliadnutím na to, že súčasne sú viazané aj právnou úpravou obsiahnutou v medzinárodných zmluvách, ktorými je Slovenská republika viazaná (čl. 7 Ústavy SR) a po vstupe Slovenskej republiky do Európskeho spoločenstva, Európskej únie postupovať tiež v súlade s právne záväznými predpismi Európskeho spoločenstva, Európskej únie.

Správne súdnictvo v Slovenskej republike vychádza z materiálneho chápania právneho štátu v zmysle čl. 1 ods. 1 ústavy vyžadujúceho, aby verejná správa bola pod kontrolou súdnej moci. Je založené jednak na kontrole verejnej správy, či táto (ne)prekračuje jej zverenú právomoc a jednak poskytuje ochranu subjektívnym právam osôb, do ktorých bolo zasiahnuté alebo zasahované v rozpore so zákonom. Hlavnou úlohou správneho súdnictva je teda ochrana subjektívnych práv a jeho cieľom ochrana práv fyzických a právnických osôb a ich prostredníctvom následne aj ochrana zákonnosti. Správne súdnictvo je neoddeliteľným atribútom právneho štátu zaručujúcim každej osobe, či už ide o fyzickú alebo právnickú osobu, ochranu práv pred činnosťou orgánov verejnej správy. Dodržiavanie zákonnosti v oblasti výkonnej moci a dôsledná ochrana jednotlivca je jednou z najdôležitejších črt právneho štátu, ktorého koncepcia práva stojí aj na dodržiavaní práva štátnymi orgánmi.

Podľa § 236 ods. 1 zákona o sociálnom poistení príjemca dávky je povinný vrátiť dávku alebo jej časť odo dňa, od ktorého mu nepatrila alebo nepatrila v poskytovanej sume, ak

- a) nesplnil povinnosť uloženú týmto zákonom,
- b) prijímal dávku alebo jej časť, hoci vedel alebo musel z okolností predpokladať, že sa vyplatila neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrila, alebo
- c) vedome inak spôsobil, že dávka alebo jej časť sa vyplatila neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrila.

Podľa § 178 ods.1 písm. a/ bod 6/ zákona o sociálnom poistení do pôsobnosti pobočky patrí rozhodovať v prvom stupni o povinnosti poberateľa nemocenskej dávky, dávky garančného poistenia, dávky v nezamestnanosti a úrazovej dávky okrem úrazovej renty a pozostalostnej úrazovej renty vrátiť dávku alebo jej časť vyplatené neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrili.

Z citovanej právnej úpravy vyplýva, že zákonodarca zveril do právomoci pobočky sociálnej poisťovne ako verejnoprávnej inštitúcii zriadenej na výkon sociálneho poistenia rozhodovať v prvom stupni o povinnosti poberateľa dávky (nemocenskej, dávky garančného poistenia, v nezamestnanosti a úrazovej dávky okrem úrazovej renty a pozostalostnej úrazovej renty) vrátiť dávku alebo jej časť vyplatené neprávom alebo vo vyššej sume, ako patrili. Zákonodarca v zákone o sociálnom poistení neprávom

vyplatenú dávku definuje negatívne tak, že ide o dávku, vyplatenú príjemcovi, ktorá mu nepatrila alebo nepatrila v poskytovanej sume, ak si príjemca nesplnil povinnosť uloženú zákonom o sociálnom poistení, príjemca prijímal dávku alebo jej časť, hoci vedel alebo musel z okolností predpokladať, že sa mu vyplatila neprávom alebo vo vyššej sume, ako mu patrila, alebo inak vedome príjemca dávky spôsobil, že dávka alebo jej časť sa mu vyplatila neprávom alebo vo vyššej sume, ako mu patrila.

V zmysle právnej úpravy zákona o sociálnom poistení pobočka sociálnej poisťovne je orgán verejnoprávnej inštitúcie na úseku sociálneho poistenia a je v jej kompetencii rozhodovať, či sú splnené podmienky na vydanie rozhodnutia o povinnosti príjemcu vrátiť dávku alebo jej časť, ktorá mu bola vyplatená neprávom alebo mu bola poskytnutá vo vyššej sume, ktorá mu patrila. Za tým účelom je jej povinnosťou si zaobstaráť dostatok skutkových poznatkov preukazujúcich, že príjemca bol poberateľom dávky, ktorá mu v zmysle právnej úpravy zákona o sociálnom poistení nepatrila. Preukázanie neprávom vyplácanej dávky alebo jej časti jej príjemcovi, zaťažuje sociálnu poisťovňu.

Vychádzajúc zo skutkových zistení daného prípadu vyplývajúcich zo spisového materiálu krajského súdu, súčasť ktorého tvoril administratívny spis žalovaného a právnej úpravy zákona o sociálnom poistení ustanovujúcej podmienky povinnosti príjemcu vrátiť dávku, vyplatenú mu neprávom, odvolací súd dospel k inému záveru ako súd prvého stupňa.

Skutkové zistenia potvrdzujú, že prvostupňové správne rozhodnutie vychádzalo z rozhodnutia Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín z 17. októbra 2014 č. TN1/OSAP/ZAM/2014/24900-004, z ktorého vyplývalo, že Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín žalobcu nezaraďuje do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Žalobca proti uvedenému rozhodnutiu odvolanie nepodal. Uvedené rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť dňa 14. novembra 2014. Z odôvodnenia tohto rozhodnutia vyplýva, že žalobca sa nezaraďuje do evidencie uchádzačov o zamestnanie v zmysle § 34 ods. 14 písm. e/ zákona o službách zamestnanosti z dôvodu priznania starobného dôchodku.

Podľa § 34 ods. 14 písm. e/ zákona č. 5/2004 Z. z. zákona o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov do evidencie uchádzačov o zamestnanie sa nezaraďí občan, ktorý má priznaný starobný dôchodok alebo občan, ktorý má priznaný invalidný dôchodok a dovŕšil vek potrebný na nárok na starobný dôchodok podľa osobitného predpisu, (Zákon č. 461/2003 Z.z.).

Z uvedeného vyplýva, že skutkovým podkladom, na základe ktorého správny orgán prvého stupňa ustálil svoj právny záver a žalovanou potvrdený o neprávom vyplatení dávky žalobcovi ako príjemcovi dávky, je preukázanie skutočnosti, že na základe rozhodnutia Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Trenčín z 17. októbra 2014, č. TN1/OSAP/ZAM/2014/24900-004, žalobca nebol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie v zmysle § 34 ods. 14 písm. e/ zákona o službách zamestnanosti z dôvodu priznania starobného dôchodku, ktoré rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť dňa 14. novembra 2014. Z tejto skutkovej okolnosti potom plynie záver, že pokiaľ žalobca ako príjemca dávky z nezamestnanosti tieto dávky poberal, poberal ich bez právneho základu teda neoprávnene, majúce za následok splnenie zákonných podmienok pre povinnosť ich vrátenia.

Súd prvého stupňa sa uvedenou skutkovou okolnosťou nijak nezaoberal a pri ustálení svojho právneho záveru ju nijak nevyhodnotil, majúce za následok vykonanie súdneho prieskumu žalobou napadnutých rozhodnutí sociálnej poisťovne v oboch stupňoch v rozpore s právnou úpravou správneho súdnictva.

Najvyšší súd z dôvodov uvedených vyššie považoval námietky žalovanej vznesené v kasačnej sťažnosti (v odvolaní) proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa za relevantné na vyhovie jej odvolacieho návrhu, a preto pokiaľ súd prvého stupňa žalobe vyhovel, keď rozhodnutia sociálnej poisťovni v oboch stupňoch zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie, odvolací súd napadnutý rozsudok prvostupňového súdu podľa § 250ja ods. 3 veta druhá O.s.p. v spojení s § 246c ods. 1 a s § 221 ods. 1 písm. h/, f/, ods. 2 a s § 492 ods. 2, 3 S.s.p. a s § 457 ods. 1 S.s.p. zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Úlohou súdu prvého stupňa v ďalšom konaní bude postupovať v intenciách názoru najvyššieho súdu

uvedeného vyššie a opätovne posúdiť zákonnosť rozhodnutia žalovanej v spojení s prvostupňovým správnym rozhodnutím o povinnosti žalobcu vrátiť neprávom vyplatenú dávku poskytnutú mu v nezamestnanosti vyhodnotiac všetky skutkové zistenia k veci sa viažuce. V novom rozhodnutí vo veci samej súd prvého stupňa opätovne rozhodne o náhrade trov konania vrátane o náhrade trov konania pred najvyšším súdom.

V danej súvislosti odvolací súd dáva do pozornosti rozhodnutie najvyššieho súdu publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. R 103/2011, v zmysle ktorého je neúčelné a nehospodárne formálne zopakovanie administratívneho konania, ak pre účastníka vo vzťahu k skutkovej stránke veci nepredstavuje reálnu možnosť dosiahnuť rozhodnutie v jeho prospech.

Najvyšší súd záverom poukazuje na to, že napriek kasačnému (apelačnému) opravnému systému, ktorý sa v správnom súdnictve v Slovenskej republike v zmysle príslušnej právnej úpravy v zásade uplatňoval i uplatňuje, primárne preskúmava zákonnosť napadnutého rozhodnutia správneho orgánu krajský súd. Úlohou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ako súdu kasačného (odvolacieho) je preskúmavať vecnú správnosť rozhodnutí krajských súdov a nie nahrádzať ich prieskumnú činnosť.

Senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v danej veci rozhodol pomerom hlasov 3:0 (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení účinnom od 1. mája 2011).

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.